

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Händelserapportering av farlig verksamhet enligt LSO

Händelserapportering av farlig verksamhet enligt LSO

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Enhet: Enheten för lärande från olyckor

Förord

Syftet med denna rapport är att sammanställa och ge en bild över de händelser som inrapporterats till MSB:s system SOOT för samordnad olycksfalls- och tillbudsrapportering. För skilda typer av verksamheter i hela landet vilka är kategoriserade som farlig verksamhet, finns tillgänglig statistik över både tillbud- och olyckor eller händelser. Rapporten fokuserar på aggregerad statistik och diskuterar inte enskilda verksamheter eller händelser.

Av naturliga skäl hanteras till stor del oönskade händelser och tillbud inom ramen för den egna verksamheten i fråga. Större anläggningar har ofta fungerande system och personal för att både minimera och hantera olyckor på plats genom utbildning, föreskrifter, incidentrapportering med mera och i vissa fall i form av en egen intern räddningstjänst.

Rapporten beaktar även statistik över den kommunala räddningstjänstens händelserapportering för att på så sätt kunna relatera uppgifterna från SOOT till en annan datakälla, och som i detta fall överlappar i viss utsträckning. Tanken är att få en tydligare uppfattning och bild kring hur dessa båda rapporteringsflöden och typer av händelser hänger samman.

Karlstad, 2025-02-28

Avdelningen för räddningstjänst och skydd av befolkningen

Enheten för lärande från olyckor

Innehåll

1	BAKGRUND OCH SYFTE.....	5
1.1	Syfte	5
1.2	Farlig verksamhet	5
1.3	Rapporteringsskyldighet	6
1.4	Datalager - MSB.....	7
2	HÄNDELSERAPPORTERING	8
2.1	Jämförelse av två datakällor – SOOT och MSB:s statistiklager	8
2.2	Bedömning av saknade händelser i SOOT	9
2.2.1	Omfattning av MSB:s bedömning av saknade händelser i SOOT	11
2.3	Kompletterande fördelningar.....	12

1 Bakgrund och syfte

Beskrivning av farlig verksamhet och regelverk till grund för rapportering i detta avsnitt är till stor del hämtad från befintliga rapporter. Denna rapport tar fasta på styrande regelverk, jämförelser och matchning av två datakällor för inrapporterade händelser till MSB åren 2018–2021 redovisat i aggregerade statistikuppgifter.

1.1 Syfte

Syftet med rapporten är att ge kompletterande information kring hur MSB:s samordnade olycksfalls- och tillbudsrapporteringsystem (SOOT) används för inrapportering. Genom att jämföra data mot MSB:s statistiklager med räddningstjänstens insatsrapportering (RI) är det möjligt att få en skattning eller bild över volymer och andelar händelser enligt:

- (1) händelser rapporterade i både SOOT och RI
- (2) händelser rapporterade enbart i SOOT
- (3) händelser rapporterade i RI men saknade i SOOT enligt MSB:s bedömning

1.2 Farlig verksamhet

Med farliga verksamheter enligt 2 kap 4 § lagen om skydd mot olyckor, LSO, menas anläggningar där verksamheten i sig har en inneboende fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljö. Länsstyrelsen beslutar efter samråd med kommunen vilka verksamheter som är att betrakta som och skall klassas som farlig verksamhet och därmed omfattas av rapporteringsskyldighet.¹ Därtill omfattas alla verksamheter som omfattas av Sevesolagen (så kallade Sevesoverksamheter) av skyldigheterna. Länsstyrelsen ska inte fatta något beslut för dessa.

Beroende på vilken typ av olycka eller tillbud som inträffat på en farlig verksamhet finns det krav på att ägaren eller verksamhetsutövaren rapporterar detta till olika myndigheter. Avgörande kan exempelvis vara händelsens omfattning och om den har direkt eller indirekt koppling till hantering av farliga ämnen.

Skyldigheten att rapportera till MSB när en olycka inträffar är för att MSB ska kunna informera regeringen eller andra berörda myndigheter beroende på allvarlighetsgraden. Vidare är tanken att bygga kunskap till nytta i samhällets skadeförebyggande arbete.

¹ Exempel på verksamheter som bör vara aktuella är kärntekniska anläggningar, dammar, gruvor, flygplatser och andra anläggningar som hanterar farliga varor eller ämnen. Se vidare MSBFS 2014:2 om skyldigheter vid farlig verksamhet.

I bearbetning av data över räddningstjänstens insatser har dessa matchats mot MSB:s register för att avgöra om verksamheten finns registrerad som en farlig verksamhet eller inte.

1.3 Rapporteringsskyldighet

Alla farliga verksamheter är skyldiga att rapportera olyckor som inträffar vid verksamheten eller om det funnits överhängande fara för en sådan olycka.

Lagstiftning (LSO)

Bestämmelserna om farliga verksamheters skyldighet att rapportera utsläpp av giftiga och skadliga ämnen som kräver särskilda åtgärder för att skydda allmänheten regleras i 2 kap. 5 § LSO. Detsamma gäller vid överhängande fara för ett sådant utsläpp. Allvarliga olyckor som kan orsaka allvarliga skador på människor eller miljön, eller om överhängande fara för en sådan olycka funnits, regleras i 2 kap. 4 §, FSO. MSB har, med stöd av nämnda lagstiftning, meddelat allmänna råd om skyldigheter vid farlig verksamhet (MSBFS 2014:2).

Om en olycka som kan orsaka *allvarliga* skador på människor eller miljö inträffar vid en farlig verksamhet ska verksamhetens ägare eller verksamhetsutövaren på anläggningen omgående informera den kommun där anläggningen är belägen och MSB.² Detsamma gäller om det funnits överhängande fara för en sådan olycka.

Den som utövar verksamheten underrättar normalt SOS Alarm AB som i sin tur larmar kommunens organisation för räddningstjänst.³ Rapportering till MSB görs till Tjänsteman i beredskap (TiB). Så snart den omedelbara rapporteringen gjorts kan fortsatt rapportering göras via MSB:s webbplats.

Det är **allvarlighetsgraden** på olyckan eller tillbudet som avgör om rapporteringsskyldigheten föreligger. Några specifika utsläppsmängder (vikt eller volym) av ämnet kan inte anges eftersom varje enskilt ämne har olika typer av farliga egenskaper som därför kan medföra olika slag av allvarliga konsekvenser. Likaså är det väldigt stora skillnader mellan olika typer av farlig verksamhet som exempelvis en kemisk industri och en flygplats.

Olyckor som inträffar vid farliga verksamheter kan även omfattas av rapporteringsskyldighet enligt andra bestämmelser än LSO som exempelvis lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE).

Den typ av verksamhet som har tillstånd enligt LBE från MSB har också rapporteringsskyldighet till MSB. Merparten av verksamheter som har tillstånd enligt LBE har fått tillstånd från sin kommun och är därmed rapporteringsskyldig till densamma. Exempel på sådan verksamhet är bensinstationer. Av den orsaken har rapport och analys fokus på LSO-rapporteringen.

² 2 kap. 4 § förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO).

³ MSB:s allmänna råd (MSBFS 2014:2) om skyldigheter vid farlig verksamhet

1.4 Datalager - MSB

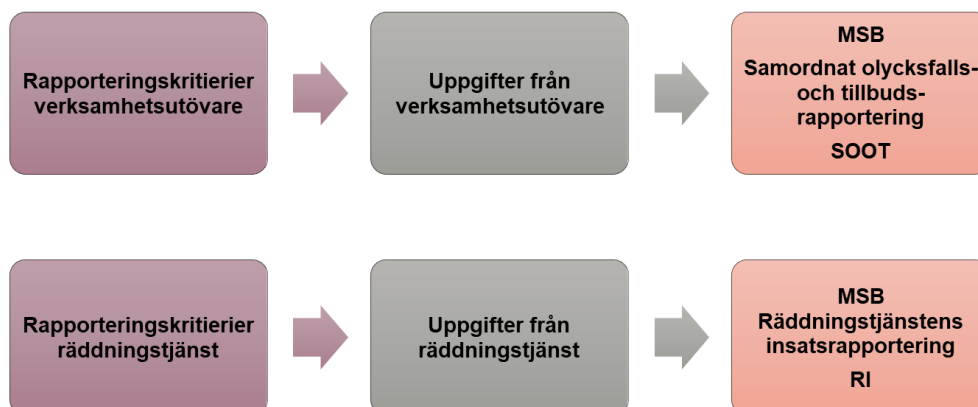
Som nämnts är det i denna kontext av farliga verksamheter två skilda rapporterings- och statistikflöden som innehåller uppgifter om oönskade händelser och tillbud vilka kommer MSB tillhanda. Dels sker inrapportering från verksamheter som är kategoriserade som farliga. Dels kommer uppgifter från kommunala räddningstjänstens rapportering efter genomförda räddningsinsatser. Räddningstjänsten skriver en händelserapport efter varje räddningsinsats. MSB samlar in dessa rapporter från hela Sverige. En del av de räddningsinsatserna rör de verksamheter som är klassade som farliga.

Informationen från händelser rapporteras till och lagras hos MSB i två skilda system:

- MSB:s statistiklager - med räddningstjänstens händelserapportering.
- SOOT – Samordnat olycksfalls- och tillbudsrapporteringssystem.

Systemen eller datalagren är inte stringenta eller överensstämmande i vad som kodas i olika skärningar eller indelningar av statistiken, vilket beror på att det är två helt skilda verksamheter som rapporterar in uppgifter i skilda syften.

Figur 1. Två skilda informationsflöden till grund för MSB:s statistik kopplad till farlig verksamhet

MSB:s statistiklager, här kallat RI, är en väl etablerad statistikdatabas, som innehåller statistik om den kommunala räddningstjänstens uttryckningar till brand, trafikolycka och andra händelser.

Det system där underlag från verksamhetsutövare samlas, SOOT, är inte ett renodlat statistiksystem till skillnad från MSB:s statistikdatabas där räddningstjänstens händelserapporter lagras. Systemet är byggt för att verksamhetsutövare ska kunna fullgöra sina skyldigheter att rapportera händelser enligt gällande regelverk. SOOT innehåller därför också mycket fritexter, med fördelen att mycket går att läsa kring enskilda fall, men med vissa nackdelar i samband med statistikbearbetning.

2 Händelserapportering

Avsnittet tar upp och fokuserar⁴ på händelser rapporterade och kodade som farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). För en översiktlig jämförelse redovisas händelserapportering enligt LSO men även LBE och med uppgifter hämtade från både räddningstjänstens samt verksamhetsutövares inrapportering.

2.1 Jämförelse av två datakällor – SOOT och MSB:s statistiklager

Av tabellen framgår att regelverken i viss mån överlappar varandra i vad som rapporterats. Det har inträffat 135 händelser som verksamhetsutövare rapporterat under fyraårsperioden nedan kodade som antingen LSO eller LBE, eller händelser kodade enligt båda regelverken samtidigt (LSO och LBE). Motsvarande antal som räddningstjänst rapporterat är 4 505 händelser fördelade efter inrapporterat regelverk, systemmässigt markerad som tillståndspliktig verksamhet enligt LBE och farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 § LSO⁵.

Tabell 1. Händelser inrapporterade till MSB perioden 2018–2021

Antal händelser	Verksamheter (SOOT)	Fördelning (SOOT)	Räddningstjänst (RI)	Fördelning (RI)
LSO (enbart)	53	39%	130	3%
LBE (enbart)	40	30%	3 472	75%
LSO & LBE	42	31%	1 033	22%
Totalt	135	100%	4 635	100%

Källa: Samordnat olycksfalls- och tillbudsrapporteringssystem (SOOT) och Räddningstjänstens insatser (RI), MSB:s statistikdatabas.

Av tabellen framgår att totalt antal händelser kodade:

- LSO är 95 stycken av verksamheter enligt SOOT-systemet.
- LBE är 82 stycken av verksamheter enligt SOOT-systemet.
- LSO är 1 163 stycken av räddningstjänst enligt MSB:s statistikdatabas.
- LBE är 4 505 stycken av räddningstjänst enligt MSB:s statistikdatabas.

Totalt antal händelser som är kodade enligt LSO-regelverket i båda MSB - systemen (RI och SOOT) är därmed 1 258 händelser enligt ovan.

I en viss andel av de 95 händelserna inrapporterade i SOOT har också räddningstjänst larmats. Det vill säga utav 1 258 st (1 163+95) inrapporterade

⁴ Enligt tabell 1 är 30 % av händelserna rapporterade av verksamheter och kodade enbart LBE (40 st). Motsvarande uppgift i händelser rapporterade från räddningstjänst är ca 75 %. I de fall kommunen är tillsynsmyndighet rapporterar verksamhetsutövare till denna och inte MSB.

⁵ Automatlarm utan brandtillbud och annat larm utan risk för skada är exkluderade ur RI ovan.

händelser så är det ett visst antal eller andel som är en och samma händelse men som både rapporterats av den farliga verksamheten, och av kommunal räddningstjänst som larmats till platsen.

I MSB:s rapporteringsverktyg (SOOT), finns en uppgift eller markör att fylla i huruvida räddningstjänst varit involverad eller inte. Utöver denna information har SOOT och Räddningstjänstens statistik dessutom matchats med hjälp av tid och plats, och på så sätt har ytterligare ett mindre antal gemensamma händelser för båda systemen hittats.⁶

Enligt avsnitt 1.2 finns en rutin för vilka verksamheter som är att betrakta som farlig verksamhet i landets län och kommuner. Inom MSB finns tillgång till register över farliga verksamheter. Av olika skäl står inte samtliga 1 163 inrapporterade händelser av räddningstjänst helt i 1:1-förhållande med de i registret bokförda verksamheterna. Genom att matcha räddningstjänstens händelser (1 163 st) mot registret över farliga verksamheter kvarstår 95% av händelserna som inträffat i de aktuella verksamheterna.

Ovanstående beskrivning av aktuella händelser, farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 § LSO, sammanfattas i nedanstående tabell. Automatlarm utan brandtillbud och annat larm utan risk för skada är exkluderade ur räddningstjänstens uppgifter.

Tabell 2. Händelser enligt LSO och farlig verksamhet perioden 2018–2021.

Antal händelser	LSO	Fördelning1 (tot)	Fördelning2 (SOOT)
SOOT (enbart)	52	5%	55%
SOOT & RI	43	4%	45%
RI (enbart)	1 058	92%	(Ingår ej)
Totalt	1 153	100%	100%

Källa: Samordnat olycksfalls-och tillbudsrapporteringssystem (SOOT) och Räddningstjänstens insatser (RI), MSB:s statistikdatabas.

Antal händelser från räddningstjänsten enligt tabellen är då 1 101 st (43+1 058). Dessa 1 101 händelser motsvarar 95% av de redovisade 1 163 händelserna enligt vad som beskrivs ovan. Antalet händelser från verksamhetsutövare är 95 st (52+43).

2.2 Bedömning av saknade händelser i SOOT

Av naturliga skäl hanteras en stor andel av oönskade händelser och tillbud i farliga verksamheter inom ramen för den egna verksamheten. Det är också tydligt att räddningstjänst larmas till betydligt fler händelser kopplade till LSO och farlig verksamhet i jämförelse med den volym händelser som är inrapporterade till SOOT-systemet.

⁶ 39 händelser har markerats som att räddningstjänst involverats och ytterligare 4 st har lokaliserats genom matchning av systemen SOOT och MSB:s statistikdatabas, (39 + 4 = 43 st).

Gällande regelverk och förordning om skydd mot olyckor och farlig verksamhet tar bland annat upp den rapporteringsskyldighet som åligger enskilda verksamhetsutövare. Farliga verksamheter av helt skilda storlekar och karaktär, både exponeras för och triggas därmed en mängd olika typer av risker vilka i sin tur genererar både tillbud och olyckshändelser av väldigt skilda slag.

Ambitionen med regelverket och verksamhetsutövarnas rapporteringsrutiner är att fånga och synliggöra risker och faktiska olyckshändelser som är rimliga, relevanta och så allvarliga att de bör inrapporteras för granskande och lärande.

Till saken hör därför att det måste ske en **tolkning i varje specifikt fall** huruvida händelsen eller tillbudet bör rapporteras eller om det inte är nödvändigt i det enskilda fallet. Därmed tolkas regelverkets ambitionsyttring och krav av en bred flora av verksamhetstyper vilka är klassade som farlig verksamhet. Därför kommer organisationsstruktur, rutiner, personal, utbildning med mera att återspegla vad som faktiskt blir inrapporterat till MSB i SOOT.

I jämförelse med MSB:s statistikdatabas över räddningstjänstens insatser kan i detta sammanhang nämnas att den statistiken fångar idag upp nära 100 % av alla händelser där räddningstjänst involverats.

Samordnad olycks- och tillbudsrapportering (SOOT)

- Regelverkets ambition är att fånga för människa och miljö allvarliga händelser eller tillbud kopplat till farlig verksamhet, och som då bör rapporteras till MSB via SOOT. Den enskilda verksamhetsutövaren måste därför tolka vad som har hänt i relation till gällande regelverk.
- I vissa händelser hos farliga verksamheter har kommunal räddningstjänst involverats, andelen sådana fall är 45% (enligt tabell 2).

Med koppling till rapportens syfte kan frågan ställas om det finns händelser som MSB genom räddningstjänstens rapportering (RI) kan bedöma som saknade bland de händelser som inrapporterats i SOOT.

Från rapportunderlagen har en bedömning genomförts av statistikuppgifter hämtade från MSB:s statistikdatabas över räddningstjänstens insatser år 2018–2021 i en sammanvägd värdering och algoritm utformad enligt nedan.

Avsaknad rapportering i SOOT – bedömd av MSB enligt:

Metod för bedömning med hjälp av räddningstjänstens rapportering

- det går att utläsa att det är en allvarlig olycka, t.ex om det varit utrymning eller allvarliga konsekvenser för människor, miljö eller egendom.
- det går att utläsa vilket ämne och i vilken mängd som varit inblandat och om det förekommit utsläpp av ämnet.

Nedanstående motsvarar tabell 2, men utvidgad med MSB:s bedömning av saknade händelser.

Tabell 3. Händelser enligt LSO och farlig verksamhet perioden 2018–2022.

Antal händelser	LSO	Fördelning1 (tot)	Fördelning2 (SOOT)
SOOT (enbart)	52	5%	37%
SOOT & RI	43	4%	31%
RI (enbart)	1013	88%	(Ingår ej)
RI (enbart) men saknade i SOOT	45	4%	32%
Totalt	1 153	100%	100%

Källa: Samordnat olycksfalls- och tillbudsrapporteringssystem (SOOT) och Räddningstjänstens insatser (RI), MSB:s statistikdatabas.

Av tabellen framgår att under perioden 2018 till 2021 har 95 händelser inrapporterats i MSB:s system för samordnad tillbuds- och olycksrapportering. Efter granskning av 1 058 händelser inrapporterade från räddningstjänst bedöms att 45 händelser saknas i SOOT, det vill säga att det hade varit önskvärt att de också hade inrapporterats av verksamhetsutövare.

I procent innebär det grovt bedömt att knappt 70 % av tillbud och händelser inrapporterats till SOOT enligt regelverket (37 % + 31 %). Omvänt är det då ca 30 % av de SOOT-relaterade händelserna som är bedömda som saknade. Det tyder på att de 45 % av inrapporterade händelser från farliga verksamheter där räddningstjänst involverats snarare borde vara drygt 60 %.⁷

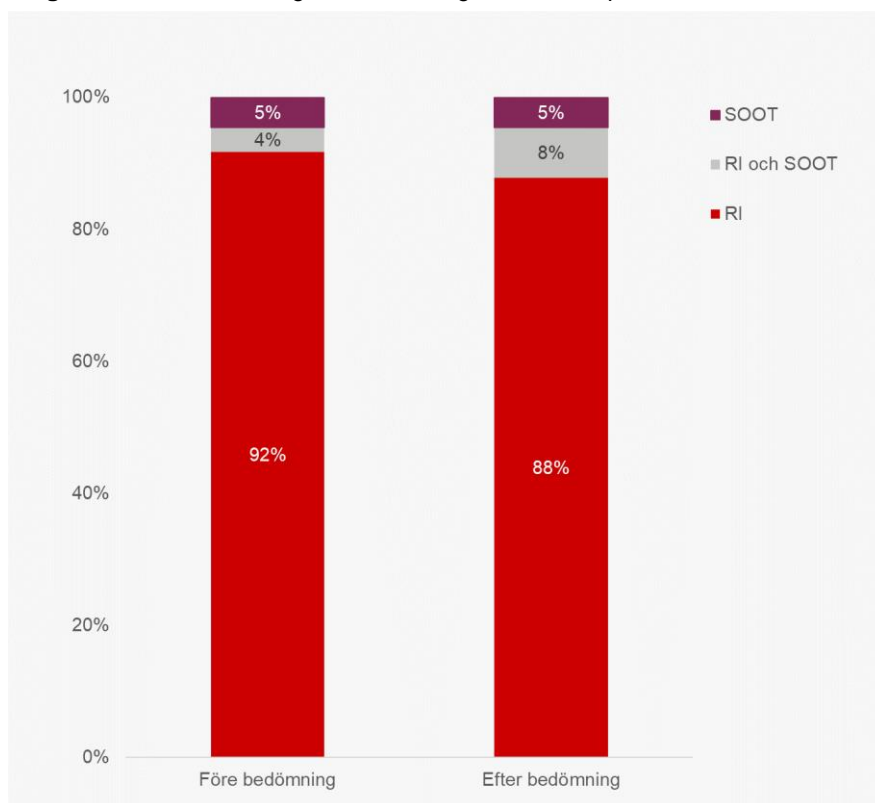
2.2.1 Omfattning av MSB:s bedömning av saknade händelser i SOOT

Nedan följer ett diagram över antalsrelationen mellan räddningstjänsts händelserapportering i MSB:s statistikdatabas och verksamhetens tillbudsrapportering i SOOT. Diagrammen visar på relationen i antal rapporter före och efter innevarande bedömning baserat på antalsuppgifter enligt tabell 3.

Skillnaden mellan staplarna består i de 45 händelser som här bedöms att de också skulle ha kunnat ingå i SOOT-rapporteringen, (jämför tabell 2 och 3). Bedömningen bygger på räddningstjänstens rapportering. Granskning eller bedömning av händelser i farlig verksamhet där räddningstjänst inte involverats och som inte heller tillbudsrapporterats i SOOT ligger utanför denna diskussion.

⁷ Av tabell 3 framgår att samtliga SOOT-relaterade händelser är 52 + 43 + 45 = 140 st. Händelser som möjliga att "knyta" till båda systemen är 43 + 45 = 88 st. Andel händelser i SOOT där Räddningstjänst involverats motsvarar 88 / 140, det vill säga drygt 60 %.

Diagram 1. Händelser enligt LSO och farlig verksamhet perioden 2018–2021.

Källa: Samordnat olycksfalls- och tillbudsrapporteringsystem (SOOT) och Räddningstjänstens insatser (RI), MSB:s statistikdatabas

2.3 Kompletterande fördelningar

Nedanstående tabeller innehåller ett par fördelningar över händelser enligt LSO och föregående rapportavsnitt.

Räddningstjänst – MSB:s statistikdatabas

Tabell 4. Händelser enligt LSO och farlig verksamhet perioden 2018–2022.

Utlösande händelse	Antal	Fördelning
Brand	970	83%
Utsläpp eller fara för utsläpp av farligt ämne	84	7%
Övrigt	109	9%
Totalt	1 163	100%

Källa: Räddningstjänstens insatser (RI), MSB:s statistikdatabas.

Det framgår att drygt 80 % av händelserna rapporterade av räddningstjänst har utlösts i form av en brand. I 7 % av fallen har den utlösande händelsen kodats som ett utsläpp av farligt ämne eller en fara för att det skulle ha skett ett sådant utsläpp.

Verksamheter – SOOT

Händelser inrapporterade i SOOT kategoriseras efter person-, egendom- och miljöskada eller risk för dessa. Sammanställningen delar även uppgifterna i huruvida räddningstjänst har involverats eller inte, (Ja(Rtj) och Nej(Rtj)). Av de 95 händelserna inrapporterade under perioden har räddningstjänst larmats i 43 st⁸, drygt 40 % av fallen. I ett fall har inte händelsen kategoriserats och är exkluderat ur tabellerna nedan, därför kvarstår 94 händelser totalt.

Tabell 5. Personskada. Antal händelser enligt LSO och farlig verksamhet perioden 2018–2021.

Konsekvens	Ja (rtj)	Nej (rtj)	Total	Fördelning	Ja (rtj)	Nej (rtj)	Total
Ja eller risk för	17	22	39	41%	44%	56%	100%
Nej	22	33	55	59%	40%	60%	100%
Summa	39	55	94	100%	41%	59%	100%

Källa: Samordnat olycksfalls-och tillbudsrapporteringsystem (SOOT)

Tabell 6. Miljöskada. Händelser enligt LSO och farlig verksamhet perioden 2018–2021.

Konsekvens	Ja (rtj)	Nej (rtj)	Total	Fördelning	Ja (rtj)	Nej (rtj)	Total
Ja eller risk för	11	13	24	26%	46%	54%	100%
Nej	28	42	70	74%	40%	60%	100%
Summa	39	55	94	100%	41%	59%	100%

Källa: Samordnat olycksfalls-och tillbudsrapporteringsystem (SOOT)

Tabell 7. Egendomskada. Händelser enligt LSO och farlig verksamhet perioden 2018–2021.

Konsekvens	Ja (rtj)	Nej (rtj)	Total	Fördelning	Ja (rtj)	Nej (rtj)	Total
Ja eller risk för	20	22	42	45%	48%	52%	100%
Nej	19	33	52	55%	37%	63%	100%
Summa	39	55	94	100%	41%	59%	100%

Källa: Samordnat olycksfalls-och tillbudsrapporteringsystem (SOOT)

Av 94 händelser är det en lägre andel (ca 25 %) och färre händelser som rapporterats ha risk för eller konsekvens på miljö jämfört de som motsvarande rapporterats som person- eller egendomsskada (drygt 40 %). Oavsett hur händelsen kategoriserats så har räddningstjänst involverats i ungefär lika stor utsträckning (44-48 %).

⁸ De 39 händelserna i SOOT som har kodats som att räddningstjänst larmats ingår i fördelningarna. Ytterligare 4 händelser matchades enligt avsnitt 2.1 och fotnot 11.

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap